

TEMA 2

(Jazykový seminář I – podzim 2016)

ROD A ČÍSLO PODSTATNÝCH JMEN

Els dies de la setmana /Dny v týdnu/

Els dies de la setmana són:

Dilluns, dimarts, dimecres, dijous, divendres, dissabte, diumenge.

Gramàtica

Rod a číslo podstatných jmen

Katalánská podstatná jména jsou buď rodu mužského nebo ženského. Pokud přechylují, tvoří ženský rod nejčastěji připojením koncovky -a ke tvaru mužského rodu:

el noi / la noia	/chlapec - dívka/
el senyor / la senyora	/pan - paní/
el gat /la gata	/kocour - kočka/

U některých podstatných jmen dochází k pravopisným změnám /změna koncové souhlásky v párovou znělou, nebo zdvojení souhlásky/:

el nebot /la nebo <u>da</u>	/synovec - neteř/
el llop / la llo <u>ba</u>	/vlk - vlčice/
el gos / -la gos <u>sa</u>	/pes - fenka/

Podstatná jména mužského rodu zakončená na -e mají v ženském rodě -a:

l'alumne / l'alum <u>na</u>	/žák - žákyně/
el sogre /la sogr <u>a</u>	/tchán - tchýně/

Tento protiklad rodu e/a je však jen pravopisný, v mluvené řeči se oba tvary realizují stejně . V druhém příkladu může být známkem rodu člen.

Jména rodu mužského zakončená na přízvučnou samohlásku připojují koncovku -na:

el germà / la germana	/bratr - sestra/
el cosí / la cosina	/bratranec - sestřenice/

V některých případech se protiklad rodu vyjadřuje slovem jiného základu:

el pare /la mare	/otec - matka/
l'oncle / la tia	/strýc - teta/

U několika podstatných jmen se ženský rod tvoří nepravidelně pomocí knižních přípon /např. -essa, -triu/:

el sastre / la sastressa	/krejčí - krejčova/
l'institutor /la institutriu	/vychovatel - vychovatelka/

Tvoření množného čísla

Ve většině případů se připojuje plurálové -s ke tvaru singuláru:

home / homes	/muž - muži/
llibre / llibres	/kniha - knihy/
dau / daus	/kostka - kostky/

Jména zakončená na nepřízvučné -a mění v pravopise tuto samohlásku v -e a připojují -s:

dona / dones	/žena - ženy/
teula / taules	/stůl - stoly/
problema / problemes	/problém - problémy/

Tato změna a v e způsobuje pravopisné změny u slov zakončených na -ca, -ça, -ga, -ja, -qua, -gua. Tyto koncovky se mění v plurálu na: -ques, -ces, -gues, -ges, -qües, gües, např.:

taca / taques	/skvrna - skvrny/
pastanaga / pastanagues	/mrkev - mrkve/
llengua / llengües	/jazyk - jazyky/

U některých substantiv zakončených na přízvučný vokál se tvoří plurál tak, že se připojuje -ns:

germà / germans	/bratr - bratři/
destí / destins	/osud - osudy/

Jiná připojují pouze -s:

café / cafès	/káva - kávy/
sofà / sofàs	/pohovka - pohovky/

Substantiva zakončená na -s, -x, -ix, -tx připojují -os:

cas / casos	/případ/
sufix / sufixos	/přípona/
peix / peixos	/ryba/
despatx / despatxos	/kancelář/

Podstatná jména rodu mužského zakončená na -ç připojují -os, zatím co jména rodu ženského připojují -s:

braç, m. / braços	/ruka/
falç, f. / falçs	/srp/

/Některá zakončená na -s tuto souhlásku zdvojují:

nas / nassos	/nos//.
--------------	---------

Substantiva zakončená na -s, která mají přízvuk na druhé nebo třetí slabice od konce jsou neměnná:

el llapis / els llapis	/tužka/
el divendres / els divendres	/pátek/

Některá jednoslabičná podstatná jména nebo s přízvukem na poslední slabice se též nemění:

la pols / les pols	/prach/
el dilluns / els dilluns	/pondělí/

Podstatná jména na -sc, -st, -xt, mohou připojit -s nebo -os:

el disc / els discs, els discos	/deska/
el pretext / els pretexts, els pretextos	/záminka/

ROD A ČÍSLO PŘÍDAVNÝCH JMEN

Els mesos de l'any /Měsíce v roce/

Els mesos de l'any són:

gener, febrer, març, abril, maig, juny, juliol, agost, setembre, octubre, novembre, desembre.

Les estacions de l'any /Roční období/

Les estacions de l'any són:

primavera, estiu, tardor i hivern.

Gramàtica

Rod přídavných jmen

Většina přídavných jmen rozlišuje tvar pro rod mužský a pro rod ženský. V těchto případech je tvar ženského rodu zakončen na -a, tvar rodu mužského má různé zakončení.

Přídavná jména zakončená v mužském rodě na souhlásku připojují v ženském rodě -a:

ric / rica	/bohatý/
gris / grisa	/šedý/
petit / petita	/malý/
prim / prima	/hubený/

U celé řady přídavných jmen se mění koncová souhláska v párovou znělou a připojuje se -a:

groc / groga	/žlutý/
humit / humida	/vlhký/

Některá přídavná jména zakončená v mužském rodě na -s následující po samohlásce, zdvojují toto -s pro zachování výslovnosti:

gras / grassa	/tučný/
rus / russa	/ruský/
escàs / escassa	/řídký/

Obdobná je změna koncového -ig v mužském rodě na -ja nebo -tja v rodě ženském:

boig / boja	/bláznivý/
roig / roja	/rudý/
lleig / lletja	/ošklivý/

Několik přídavných jmen s koncovkou -c v mužském rodě přibírají v rodě ženském zakončení -qua:

oblic / obliqua	/šikmý/
propinc / propinqua	/blízký/

Přídavná jména zakončená v mužském rodě na nepřízvučné -e nebo -o mění koncovou samohlásku v -a:

negre / negra	/černý/
pobre / pobra	/chudý/
flonjo / flonja	/měkký/
guerxo / guerxa	/křivý/

Přídavná jména zakončená na nepřízvučné i- nebo na -u přibírají ještě koncovku -a:

cru / crua	/syrový/
erroni / erronia	/mylný/

Přídavná jména zakončená na -au, -eu, -iu, -ou přibírají samohlásku -a a mění předcházející u v souhlásku y:

blau / blava	/modrý/
viu / viva	/živý/
nou / nova	/nový/
jueu / jueva	/židovský/

Některá adjektiva zakončená na -eu mění tuto koncovku na -ea:

europu / europea	/evropský/
------------------	------------

Přídavná jména zakončená na přízvučnou samohlásku přibírají v ženském rodě koncovku -na:

ple / plena	/plný/
català / catalana	/katalánský/

Některá přídavná jména mají jeden tvar pro oba rody. Patří sem:

- a/ přídavná jména zakončena v mužském rodě na -a:
agrícola /zemědělský/, hipòcrita /pokrytecký/
- b/ přídavná jména zakončená na -aç, -iç, -oç:
audaç /odvážný/, felic /šťastný/, feroç /divoký/
- c/ většina přídavných jmen zakončených na -ar:
regular /pravidelný/, singular /zvláštní/
- d/ řada přídavných jmen zakončených na -e, zvláště pokud zakončení slova je na -ble, -ple, -ebre, a přídavná jména složená zakončená na -membre, -forme, -estre:
alegre /veselý/, amable /laskavý/, simple /jednoduchý/, cèlebre /slavný/, multiforme /mnohotvárný/, unimembre /jednočlenný/
- e/ většina přídavných jmen zakončených na -al, -el, -il:
igual /stejný/, fidel /věrný/, útil /užitečný/
- f/ některá původní participia:
abundant /hojný/
- g/ přídavná jména:
gran /velký/, suau /jemný/, breu /krátký/, lleu /lehký/, greu /vážený/, miop /krátkozraký/, àrab /arabský/, hindú /indický/.

Číslo

Množné číslo přídavných jmen se tvoří obdobně jako u substantiv. Přídavná jména zakončená v mužském rodě na nepřízvučný vokál nebo na souhlás-

ku /s výjimkou -ç, -s, -x/ přibírají v plurálu -s. V ženském rodě se v pravopise mění koncové -a v -e:

alt / alts alta / altes
nou / nous nove / nove

/I zde dochází k pravopisným změnám, aby se zachovala výslovnost, např.:

sec / secs seca / seques /suchý/
roig / roigs roja / roges /rudý/

Přídavná jména zakončená v mužském rodě na -ç, -s, -x tvoří množné číslo připojením koncovky -os u rodu mužského, v ženském rodě přibírají -s, s příslušnou pravopisnou změnou -a v -e, nebo -es:

gris / grisos grisa / grises
feliç / feliços feliç / felices

Přídavná jména zakončená na přízvučný vokál a která mají v ženském rodě koncovku -na, přibírají též -n před plurálovým -s:

sa / sanes sana / sanes

Stupňování

Komparativ se tvoří nejčastěji pomocí adverbí més /více/, menys /méně/. Srovnávaný předmět se připojuje pomocí que:

La meva casa és més petita que la casa d'en Pere. /Můj dům je menší než Petrův dům/.

Menší míru vlastnosti lze vyjádřit pomocí adverbia menys /La Maria és menys alegre que la Joana - Marie není tak veselá jako Jana/, ale hovorový jazyk dává přednost vazbě no ... tan ... com:

La Maria no és tan alegre com la Joana.

Superlativ se tvoří tak, že se ke komparativu připojuje člen určitý:

el més alegre /nejveselejší/, la més alegre /f./
el menys alegre, la menys alegre /f./

Zájmena přivlastňovací

Tvary přízvučné

Jednotné číslo		Množné číslo	
Mask.	Fem.	Mask.	Fem.
EL MEU	LA MEVA	ELS MEUS	LES MEVES
EL TEU	LA TEVA	ELS TEUS	LES TEVES
EL SEU	LA SEVA	ELS SEUS	LES SEVES
EL NOSTRE	LA NOSTRA	ELS NOSTRES	LES NOSTRES
EL VOSTRE	LA VOSTRA	ELS VOSTRES	LES VOSTRES

Exercicis:

1. Upravte tvary přídavných jmen:

La ploma és (blau) -

Les cambres són (espaiós) i (clar) -

Les finestres són (petit) –

Els llapis són (groc) –

Són cançons (valencià) –

Les cadires són (còmode) –

Les noies són (alegre) –

És molt (tranquil) –

Aquest color és molt (clar) –

Les flors són (bonic) –

Els mobles són (modern) –

L'aigua és (fred) –

Les parets són (groc) –

La teulada és (roig) –

Els armaris són (gran) –

2. Přechylování podstatných jmen:

Tvořte ženský rod od těchto substantiv:

estudiant

hereu

professor

amic

alumne

metge

nebot

florista

mestre

traductor

nen

actor

espanyol

monjo

veí

3. Plural podstatných jmen:

Tvořte množné číslo:

el germà

el cosí

la llibreta

la taula

l'escola

el pare

el carrer

la ploma

el llibre

el mapa

el jardí

el noi

la casa

la xicota